

Hej, diákélet!

Hej, diákélet! Emlékek gazdag tárháza nyílik meg előttem, ha serdülő- és ifjúkoromra gondolok. Események sokasága és érzelmek tarka egyvelege jön elő. Az otthon melegéből kilépve, tanári szigor, máskor megértő, megbocsájtó mosoly, tantárgyi érdekességek és nehézségek felvillanó képei mellett az élet sokszínűségében igazodási pontokat kereső még éretlen emberkének hancúrozásai, vidámsága, bolondozásai mind előbukkannak a múlt sűrűjéből. Barátkoztunk, veszekedtünk, sportoltunk, szórakoztunk, megkóstoltuk a különböző alkoholokat s a cigarettát, táncolni tanultunk, és félszegen érdeklődni kezdtünk a lányok után.

Aztán egyszer csak a gimnázium tantestülete „éretté” nyilvánított bennünket. Az érettségi bizonyítvány birtokában újabb sikeres vizsga következett, miáltal egyetemista lettem Pécsen, orvostanhallgató. A diákélet persze folytatódott, csak még többet kellett bújni a tankönyveket, s a konkrétan kirajzolódni látszó jövő, a hivatás lényege lassan komolyabbá tett bennünket. Kis teniszversenyzői múltamat is fokozatosan elengedtem, bár a főiskolai magyar bajnokságon még jó eredményt értem el. Egyre mélyebbre láttunk az emberi test felépítésébe és működésébe, a betegségekkel történő küzdelmeibe. Professzoraink az ország elismert kiválóságai voltak, akik nem csak tanítottak, de neveltek is bennünket. Mindenekelőtt példát mutattak, hogyan kell átérzéssel fogadni az orvoshoz forduló beteg ember panaszait. De az sem felejthető, hogy óvón fogták a kezünket, amikor 1956-ban a forradalom majd szabadságharc részvevőiként szinte puszta kézzel neki akartunk rontani a világ egyik legnagyobb hadseregének. Aztán a mégis bajbajutottakat személyesen próbálták kiszabadítani a minket eltipró szovjet és magyar kommunista hatalom karmai közül.

A pécsi tudományegyetem orvosi kara – az én időmben már önálló orvosi egyetem – sajátosan épült fel. Az intézetek és a klinikák nem tömörültek egységes területre, mint ahogy azt a pavilonrendszerben történt elhelyezés Debrecenben vagy Szegeden megvalósította. Alma materünk, a Pozsonyból 1919. szeptemberében elüldözött Erzsébet Tudományegyetem jogutódja, néhány évi budapesti átmeneti elszállásolás után rendezkedhetett be Pécsen. Zichy Gyula megyéspüspök és Nendvich Andor polgármester lankadatlan igyekezete eredményeként került ide az intézmény. Klebelsberg Kunó kultuszminiszterrel együtt választották ki az alkalmasnak látszó épületeket. E magasrangú közéleti személyiségek szemléje után nem csak a Városi Közkórházat, az elmebetegek gyógyintézetét vagy a katonai csapatkórházat, hanem a főreáliskolát, a kereskedelmi iskolát, a tanoncnevelő-internátust s még a városi sportcsarnokot is átadta a város a létesülő egyetem számára. A lelkesedéshez társult nagylelkű adomány persze nem változtatott azon, hogy bármennyire is sikerült ezeket a házakat a kijelölt feladatra átépíteni, ezek szerteszét helyezkedtek el a városban, ami sajátos nehézséget jelentett mind a gyógyítás, mind a kutatás, mind az oktatás terén.

Mi, egyetemisták alig győztük szusszal, hogy egynémelyik óráközi szünetben átérjünk egyik intézetből a távoli másikba, hiszen az adott útvonalakon csak gyalog tudtunk közlekedni. Legtöbbször a város kelet–nyugati irányú főútján kellett sietnünk. Jól ismertem ezt a szakaszt. Sok éven át erre vitt az utam a tenispályára, az edzésekre, a versenyekre. Jól emlékszem arra a jelentős eseményre is, amikor az '50-es évek elején itt a belváros legmozgalmasabb útkereszteződésének közepére fölszerelték Pécs első forgalomirányító jelzőlámpáját. Ez az újdonság igen hamar „villanyrendőr” néven sajátos hangulatú helymeghatározó szerepet kapott. Sokan ide adtak egymásnak randevút: akkor találkozunk a „villanyrendőrnél” – mondták egymásnak. A jelzőfény váltása kézivezérléssel történt. A feladatra fiatal rendőröket képeztek ki. Elhelyezésükre először az egyik járdasarkon nem fűthető, nyáron ugyanakkor kegyetlenül felforrósodó kis fülkét állítottak fel. Ez addig állt ott, amíg egy teherautó véletlenül fel

nem lökte. Ez után magasra, a szemben lévő ház sarkára szerelte fel a rendőrség a kapszulát, ahová létra vezetett fel. No, ehhez külön személyes emlék fűz!

Könnyelműségem és balszerencsém elsőéves egyetemista koromban juttatott fel a rendőrfülke kb. két és fél méteres magasságába. Egyetemünk központi, Rákóczi úti épületéből kellett Cholnoky professzor kémia előadása után eljutnunk honvédelmi gyakorlati foglalkozásra a Tanárképző Főiskola távol eső épületébe, ahol akkoriban a géppisztoly szétszerelését és összerakását gyakoroltuk. Katonás rendet követeltek ezeken az órákon, késni nem lehetett. Az órarend húsz percet adott arra, hogy odaérjünk. A „villanyrendőrrel” felszerelt útkeresztveződésben piros fény állt az utamba. Megtorpantam, de láttam, hogy nincs forgalom. Veszély nélkül átszaladhatok – gondoltam –, és már futottam is. Csakhogy a túloldali járdán rendőr állt, akit nem vettem észre. Sípjának hangja belehasított a levegőbe. Megálltam, s már előttem is állt az egyenruhás.

– Kihágást követett el – mondta –, ezért büntetés jár. Jelentkeznie kell a felettesemnél, a tizedes elvtársnőnél fenn a kalitkában. Velem kell jönnie, odakísérem. – És megragadta a karomat.

No, ennek nem lesz jó vége – futott át az agyamon –, nyilván megbírságnak, és a honvédelmi tanszékre sem érek oda időben. A fiatal rendőr átterelt a túlsó sarokra, a rendőrfülke alá.

– Itt ez a létra, ezen kell felmásznia – szólt keményen, majd beállt az útkeresztveződés közepére, hogy karlendítésekkel átvegye a jelzőlámpa szerepét, hiszen társa velem lesz elfoglalva. Ezek után elindultam felfelé a teljesen függőleges vaslétrán az emeletnyi magasságba. Amikor felértem, a tizedesnő kinyitotta kis ablakát, jegyzőkönyvet vett elő, és rendreutasító szavak közben elkezdte felvenni személyi adataimat.

– Neve, születési helye, ideje, foglalkozása? – sorjáztak a kérdések, és persze a személyi igazolványomat is elkérte.

Kellemetlenül vágott vékony cipőtálpamon át a keskeny létrafok, de fegyelmezetten válaszoltam, a létra tetején lévő fogantyúba kapaszkodva.

Akkoriban a „munkás-paraszt” politikai hatalom kíváncsian fürkészte az emberek világháború előtti foglalkozását is, miután 1945-től a Szovjetunió katonai megszállása (abban az időben „felszabadulás” volt ennek a neve) következtében hazánkban a társadalmi berendezkedés, az emberek ezen belüli helyzete igen rövid idő alatt gyökeresen megváltozott. A korábban vezető társadalmi réteg vagyonos embereit, a gyárosokat, a földbirtokosokat, az arisztokratákat az új urak gyűlölettel „kizsákmányoló kapitalistáknak” nevezték, s a társadalom peremére szorították. Kisemmizetten csak segédmunkások, csillések, rakodómunkások, lehettek. (Ismertem is egy ilyen embert Pécsen, egy grófot, aki ezekben az években lovaskocsival fuvarozott különféle árukat.) Adott esetben az állam képviselőjének kérdésére hiába válaszolta valaki a jelen helyzetére vonatkozóan ez utóbbi foglalkozások egyikét, ha az elmúlt időkben a „népnyúzós uralkodó osztályhoz” tartozott. Az ilyenekkel szemben minden esetben sokkal keményebben jártak el. Nos, ennek értelmében kaptam a következő kérdést.

– Foglalkozása 1945 előtt? – Mit mondhattam? Hirtelen rávágta:

– Óvodás!

– Ne vicceljen itt kérem.

– De hát, 19 éves vagyok. Mi lehettem volna? Kisgyerek voltam még.

A rendőrnő mérgesen rám nézett.

– Tíz forintba megbüntetem. Kifizeti vagy írjak feljelentést, akkor több lesz.

Gyorsan fizettem, és lemásztam a létrán. Órára néztem: no, a géppisztoly összeszerelését ma már nem fogom tudni gyakorolni – futott át agyamon –, kár, mert a sikeres vizsgázáshoz ez jó lett volna. Egy leendő orvosnak ezt tudni kell!